

บทคัดย่อ

ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้น ไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใดก็ตาม ศาลย่อมมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่การที่คู่ความฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะคดีทั้งหมด หรือบางส่วน หรือแพ้คดี มีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันเป็นเงื่อนไขแสดงความสมบูรณ์แห่งสิทธิ หรือขอบเขตแห่งสิทธิของคู่ความ และบทกฎหมายสารบัญญัติอันเป็นหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่จะใช้ในการวินิจฉัยถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่ความแต่ละฝ่าย นอกจากนี้ บทกฎหมายวิธีสบัญญัติ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการแพ้ชนะของคู่ความในคดี เนื่องจากบทกฎหมายวิธีสบัญญัติ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการดำเนินคดีในศาล ซึ่งในการนำกฎหมายสารบัญญัติมาบังคับใช้ในคดีแพ่งและพาณิชย์ของศาล ตลอดจนการนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาบังคับใช้ในคดีรับขนของทางทะเลของศาล เนื่องจากคดีรับขนของทางทะเลเป็นคดีแพ่งและพาณิชย์ประเภทหนึ่งนั้น โดยหลักการแล้ว ศาลย่อมเป็นผู้หยิบยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงได้เอง โดยที่คู่ความไม่จำเป็นต้องกล่าวอ้างข้อกฎหมายขึ้นเพื่อให้ศาลวินิจฉัยแต่ประการใด หากแต่การยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น ต้องเป็นกรณีที่คู่ความได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ และเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยถูกต้องตามกระบวนการพิจารณาความ อย่างไรก็ดีตาม ในกระบวนการทำคำพิพากษาศาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องไม่นอกเหนือไปจากประเด็นข้อพิพาท หรือคำขอของคู่ความ เว้นแต่ในกรณีที่ปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจยกปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยได้แม้จะเป็นการนอกเหนือประเด็นข้อพิพาท หรือคำขอของคู่ความและคู่ความก็สามารถที่จะยกปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวอ้างต่อศาลในชั้นฎีกาได้ แม้ว่าจะมิได้ยกปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้างในศาลชั้นต้นมาก่อนก็ตาม ดังนั้น ปัญญาข้อกฎหมายใดเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เองจึงเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง

สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายในคดีรับขนของทางทะเลที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง สะท้อนให้เห็นได้จากคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีความแตกต่างกันทั้ง

ที่มีข้อเท็จจริงคล้ายกัน หรือใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ จากการศึกษาบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาความทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 รวมถึงข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ตลอดจนหลักเกณฑ์การนำกฎหมายสารบัญญัติมาบังคับใช้ในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่า พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ไม่ใช่ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั้งหมด มีเพียงบทบัญญัติบางมาตราเท่านั้น ที่เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน และศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่น่าสนใจในพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากในทางปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาว่าศาลสามารถยกข้อจำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งขึ้นวินิจฉัยได้เองหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาและวิเคราะห์แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า หากผู้ขนส่งประสงค์ที่จะได้รับประโยชน์จากข้อจำกัดความรับผิดตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ผู้ขนส่งจะต้องได้ยกขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การ มิฉะนั้นแล้ว ศาลไม่อาจยกข้อจำกัดความรับผิดดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยได้เอง เพราะข้อจำกัดความรับผิดตามมาตรา 58 นั้น มิใช่บทบัญญัติอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนแต่ประการใด ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่า หากศาลยกปัญหาข้อจำกัดความรับผิดขึ้นวินิจฉัยโดยที่คู่ความมิได้กล่าวอ้างแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ส่ง หรือผู้รับตราส่ง ที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบตามสัญญาการรับขนของทางทะเลอยู่แล้ว ประกอบกับการที่ศาลยกปัญหาข้อจำกัดความรับผิดขึ้นวินิจฉัยโดยที่คู่ความมิได้กล่าวอ้าง และมีได้เป็นประเด็นข้อพิพาทมาก่อน ก็จะเป็นการตัดโอกาสของผู้ส่ง หรือผู้รับตราส่ง ในอันที่จะได้แย้งข้อจำกัดความรับผิดของผู้ขนส่ง ทั้งนี้ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ขนส่งและผู้ส่ง ตกลงจำกัดความรับผิดกันไว้ไม่น้อยกว่าที่มาตรา 58 กำหนดไว้ เนื่องจากการตกลงให้ผู้ขนส่งรับผิดน้อยกว่าที่พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 กำหนดไว้ ก็จะทำให้ผู้รับตราส่ง หรือผู้ส่งเสียเปรียบผู้ขนส่งมากขึ้นไปอีก อันเป็นการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับตราส่ง และผู้ส่ง ดังนั้น กฎหมายจึงได้กำหนดว่า หากมีข้อตกลง หรือข้อกำหนดที่จำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งให้น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 58 หรือมาตรา 60 ย่อมตกเป็นโมฆะ ผู้จึงเขียนเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งศาลสามารถยกปัญหาดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยได้เอง

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ในการยกปัญหาข้อกฎหมายในคดีรับขนของทางทะเลขึ้นวินิจฉัยเองโดยศาล ศาลน่าจะทำตามหลักเกณฑ์การทำคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแฟ่ง อันเป็นข้อจำกัดการนำกฎหมายมาบังคับใช้ในคดีของศาลเป็นหลัก กล่าวคือ ปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลสามารถยกขึ้นได้เองควรจะเป็นเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนเท่านั้น หากมิใช่ปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนแล้ว ก็ควรที่จะปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความที่จะกล่าวอ้าง และคู่ความแต่ละฝ่ายควรที่จะทราบถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนตามกฎหมาย เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่าตนมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไร และจะต้องต่อสู้คดีอย่างไร เพื่อให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีความเท่าเทียมกันอย่างเต็มที่ในการดำเนินคดีรับชนของทางทะเล และไม่ให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกจู่โจมทางพยานหลักฐาน อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกัน และเพื่อให้คู่ความทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ขนส่ง ผู้รับตราส่ง หรือผู้ส่งได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติการรับชนของทางทะเล พ.ศ. 2534 โดยเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรับชนของทางทะเล พ.ศ. 2534

ดังนั้น หากข้อเสนอแนะดังกล่าวของผู้เขียนได้ถูกนำไปเป็นแนวทางในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรับชนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ในคดีรับชนของทางทะเลของศาลว่า ปัญหาข้อกฎหมายใดที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีทุกฝ่ายเป็นอย่างมาก โดยผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมีอยู่ตามกฎหมายได้อย่างแน่นอน และทราบถึงแนวทางในการพิจารณาและพิพากษาของศาลในคดีรับชนของทางทะเล ซึ่งจะส่งผลถึงการเตรียมคดี และการต่อสู้คดีของตนเองได้ และท้ายที่สุด คำพิพากษาดังกล่าวก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้